

ИЗЛАЗИ

четвртом и недељом

ЦЕНА

ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР
ИЛИ 1 КРУНАПрегилату примају све поште
у Србији и иностранству.

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ :
Уредништву „Зезде“
Кнежев Споменик бр. 9.НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ :
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

Уредник : ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

РОБ И БУЛБУЛ

(ИЗ ПЈЕСАМА „АШИКЛИЈА“)

У хаз-багчи Али-бега
Румена је ружа цвала,
А у двору кћи Фатима
Јединица његовала.Са далеких јужних страна
Долећео булбул мали,
А са њиме ђузел-момче,
Ког су бједним робом звали.Булбул пао у хаз-багчу,
За ружом му севдах план'о,
Бједног роба занијело
Дилбер-Фате око врано.И кад кара-акшам пане,
И све санком обавије,
Лахорић би к небу крено —
Двије песме — севдалије.Два ашика: роб и булбул,
Булбул с ђула, роб с ђимена
Славили су рајске чари
Два ланета у сну снена.Јесен дође; густи облак
Сијих велом сунце крије,
Силан паша у двор стиже,
С њиме љута бура брије.Паша у двор, бура љута
У хаз-багчу крила крену,
Паша узе дилбер-Фату,
Бура ружу — другу њену.

*

У хаз-багчи Али-бега,
На ружину све'лом грању
Задњи уздах булбулића
Диз'о се је кроз ноћ тавну;А под ружом на ђимену,
Под пенџером дилбер-Фате,
Гласнуо је живот роба
Гледећ њене китне свате.

Буна у септембру 99.

Осман А. Ђикић.

Ђузел — лијеп, севдах — љубав, кара акшам — мркла ноћ,
севдалија — љубованка, ашик — заљубљеник, сијих — цри, ђимен —
бусен, пенџер — прозор

ДОПИСНИК ИЗ КАСАБЕ

— ПРИПОВИЈЕТКА —
СВЕТ. БОРОВИЋА

(СВРШЕТАК)

— Остави се, јадан, Ђорава посла! — викну
поп. — Не фермам ја ни тебе ни другога.

И оде даље.

Предеједник само отхукну и отре зној са лица.

— Грдан је ови народни пос'о — рече сам за
се. — Нек ми сад кажу, да не радим, зачепићу ја
свакоме уста, ако жив булем... Само док пљунем у
длане, па да видиш чуда!Затим опет погледа: како се ради у школи, а
по томе пође низ чаршију.

На путу се састаде са неким дућанџијама.

— Чујете! — рече им предсједник поверљиво,
— наредба је са суда, да ђецу у школу дајемо што
могли више. И наредба је, да идемо у цркву, а да
се оканимо механе.

— Кад је дошла наредба? — питају дућанџије.

— Дошла је јуче. Еле да се не шалимо с
главом, него да слушамо, јер суд је суд, а закон
је закон.— Их, брате, незгода! — мрмљају дућанџије...
— Све је то лако и може се поднијет', ама да се
оканимо механе, то је бели мучно.— Е, ето ја казах, — рече предсједник. —
Ама вас молим, да ово остане међу нама и да се
не чује даље.— Неће, неће, — говоре они и одлазе, а јед-
нако се домишљају: коме би најприје ту тајну по-
вјерили.

Председник пође даље и дође до дошљакова, сад боље рећи до дописникова дућана.

— Добро ј'тро, брате, — назва још са чаршије, правећи се, као да ништа не зна за допис.

— Бог ти помог'o, — одврати дописник некако достојанствено.

— Имаш ли, брате, хартије и буквара?

— Имам.

— Е, па одбаци ми двајестак буквара и т'ди хартије, па ћу пошље послати паре...

— Добро, — одговори дописник и осмјехну се. Председник такођер пађе за вриједно да се осмјехне и, пошто се још мало повртио по дућану, пође да надгледа мајсторе.

— Е, сад сам га добио! — говорио је он у себи. — Ако је он паметан и ја сам.. Хе, хе, ама није ни у мојој глави слама, него баш чисти мозак.

Па се и опет задовољно осмјехну, као да је свршио какав најтежи посао.

До неколико дана иза тога, кад је школа била уређена и готова, председник, топећи се од задовољства, нареди, да се закоље једно јање, па позва и учитеља и општинаре, па чак и дописника на ручак.

— У туђем си мјесту, па да те мало почастимо, — вели он.

Дописник, који је толико дана готово само суха хљеба јео, радо и од свега срца одазва се председниковом позиву, те се сви састадоше у једној башчи близу касаве, гдје их је већ чекало печено јање на ражњу. Председник од велике радости није знао шта би друго, него вјечито нуткане дописника да једе и ако је то било сувишно, пошто је дописник тако слатко јео, да је чак и учитељу апетит отворио.

По свршеном ручку, председник узе чашу, па поче као на креном имену:

— Прву писмо и понијасмо у добар час, другу у бољи час, а ову ћемо трећом, најбољом срећом у име Бога и свете живоначелне Тројице, која може, да нам поможе. Ми њу славили на земљи, а она нас и на небу и на земљи, ако Бог да... И у здравље нашега брата јар... (ту хтједе председник да дописника назове свакидашњим именом, али се на вријеме досјети и поправи) до иље, коме ни имена не знам, ама видим, да је поштени и богоугодни ришћанин (бојао се да каже Србин, јер то није по вољи оном „господину“). Елем, за његово здравље и за његове тврде главе. Бог му дао хајир и срећу и берићет, колико је воља, од милога Бога... Здравствите!

И председник сам поче „многаја љета“, а учитељ прифати па, диже, диже баш ка механџијин пијевац, док једном не изиђе на висину, те се зацену и закашља.

— Ејвала учитељу! — викну председник. — Ваља ти грло Цариграда!

Па се и дописник развеселио, те почео да хвали председника и учитеља и општинаре.

— Само ми се не допада механџија, — рече.

— Инајет је он! — викну председник, — он је обаталио сву касабу. Начинио је нову механу, па свијет иде к'o Њорав.

— А сипа вино у воду, — додаде учитељ.

— Хм, хм, — промрмља дописник, — ама вам је и поп некако чудан.

— Убојица је оно! — рече председник. — А нема памети колик' говече... Е шта ћемо? Ђаво нам га је натоварио на врат, па га не можемо скинут'.

— Лијено, лијено, — вели дописник, — све ћемо ми научити памети! Нијесам ја аба даба учио један разред гимназије, један трговачке школе, а један богословије. Бог ми је дао памети, па знам шта ћу...

— И треба, брате, и треба! — вели председник, па сав сретан поче да грли и љуби дописника. А учитељу се опет нешто дало на пјевање, па почео од „Господи возвах“ а свршава са „Ангел вопијашче“... Једном ријечи, сви су били красно расположени.

VII

— Учитељу! Ево опет листа! — довикну председник једног јутра учитељу.

— Ђе је? — запита учитељ нестрпљиво.

— Ево га, ево, — кликну председник и из њедара извуче превијене и искушљане новине.

— Читај! — рече.

Учитељ отвори лист и одмах поче тражити допис из касаве.

И нађе га.

— Аха! Ево! — кликну, те поче читати.

Дописник је сада шутио о председнику, него је нападао механџију, који „деморалише“ свијет и сипа воду у вино, а нападао је и попа, који не мисли о цркви него о кавзи и који се одијева као ни један поп на свијету. Дописник је из пуних уста грдио и једнога и другог, па, шта више, сад се није клонио појединих израза, који се у књиге и не пишу, а који се и председнику и учитељу не необично допадоше, да су им се неколико пута од срца насмијати морали.

— Ејвала му крсту! — довикну председник, пошто учитељ све дочита. — То баш ваља! Баш ћемо одијети механџији, па нека види, мајчин син, како ће од сада радити. Кад сам се ја од мук знојио, нек се, вала, и он мало озноји.

Па обојица пођоше механџији.

— Хоће се плахо зачудити, — вели учитељ.

— Ама како зачудити? Хоће, думе ми, свишнути од мук! Није то шала 'вако га наригну' па још пред читавијем свијетом.

И ступише у механу.

Механџија је баш сједио на једној столици и климатао се, па како му, у задње вријеме, механа

не биваше пуна као прије, то се не мало зачуди и овој посјети.

— Да чујеш нешто! — викну предсједник е врата.

— Да видиш, што никад ниси видис! — до- даде учитељ.

— Шта? — запита механџија, а не помаче се е мјеста.

Учитељ му прочита оно, што се на њега од- носи, па му онда погледа право у лице, да види: како је то упливисало на њ. Но, хвала Богу, на механџијину лицу није било ама баш никакве про- мјене.

— Шта велиш на то? — запита предсједник. Чујеш ли, како те ружи?

— Тешко тору, за којим пси не лају, — од- говори механџија и насмија се, као да је избацио Бог зна какву шалу.

Колико предсједник, толико и учитељ чудила су се овакоме понашању његову, али опет ни један ни други не знадоше шта да кажу.

Док и поп бахну у механу. Дошао човјек баш е рада, па сврнуо да попије коју чашицу.

— Баш ваља што си дош'о, — рече му пред- сједник.

— А што? — пита он

— Ево да видиш шта пише о теби онај јарац — дошљо... Да чујеш само.

— А шта пише? — запита поп.

Учитељ с мјеста поче да му чита. Поп је, из почетка слушао доста мирно, али кад дође до оних маснијих израза, у њему ускипи, па трже лист из учитељевих руку и избуца га у сто комада.

— Е ја ћу се с њиме рачунати! — викну, па као луд полети из механе.

— Куд ће? — запита учитељ.

— Не знам, — одговори предсједник.

Но поп није чуо њихових ријечи, него је по- летио право дописниковом дућану. Дописник се слу- чајно баш шетао туда, па како угледа попа, одмах се досјети јаду, те пође уз чаршију. Поп полети мало боље, а дописник, опазивши то, заобада се и потрча као јарац. И људи и жене и ђеца, све то излетило из дућана и кућа, па гледа за њима.

— Ово је поп звизн'о,* — рече неко.

— Јес' душе ми.

А поцу баш у тај мах пало на памет, како је некад овако гонио на разбоју Турке, па му та ми- сао нову снагу дала, те изгледаше, да неће лако посустати. Но дописник је свакако био бржи. Онако мален и мршав ђипа жестоко, па чак је престао и да се окреће. На једноме мјесту паде му и шешир с главе, ама јадник није имао срца да застане и да га дигне, него онако гологлав трчаше даље.

И тек кад су се прифатили стране, поп поче малаксавати. Увиђе човјек, да са ђаволом не може лако на крај, па стаде и отхукну. Затим диже руку према дописнику и викну иза свега гласа:

— Ако те икад ђаво у касабу донесе, нећеш га више мајци запјевати.

Па се врати натраг.

На путу је сусрео и предсједника и учитеља и општинаре.

— Да их је триста, без попа ништа! узвикну предсједник. — Ејвала попо!

— Вала нам се више неће вратити, — рече поп једнако отхукујући од умора.

Предсједнику као да паде неки камен са срца.

— Фала ти, брате, кад нас курталиса од би- једе, — рече пону, а по томе се окрену свима.

— Браћо! Хајдемо у механу!

*

Ово је било и прошло. Дописник се није по- враћао у касабу, те је и опет све текло по ста- роме. Истина, касабалије хтједоше, због неког чуд- ног узрока, да промијену предсједника, те да по- ставе другога, али наш Игњо прилијени се уз онога „господина“, те га под његовом заштитом није смио нико дарнути. Из захвалности, он је „господину“ уступио и школу, те сад на њој стоји табла са натписом *Pučka učiona*. Првашњи учитељ постао је „господинов“ писар, а нови учитељ, за кога нико није знао које је вјере, већ у велике бије ђаке у школи и виче и на цара Душана. Стари поп оти- шао у некакво село, а дошао нови за кога се мисли да је врло паметан, јер он назива гусле и гуслање „будалаштином“, сељаке назива „смрдљивцима“ а касабалије „незналицама“. Но касабалије се на то никако не љуте, него се и даље као људи проводе у — механи.

И тако то све цвати и напредује, Бого мој, те се са пуним правом надати можемо, да ће потомци ових дичних отаца из касаве, славно осветити Косово.

— К Р А Ј —

***

ИЗ „ПРОЛЕТНИХ ЕЛЕГИЈА“

Капљице кишне шуморе тужно
Кроз густо лишће багрена цветна,
И нигде гласка ни од куд кише.
И ноћ је тако тужна и сетна.
Па где је месец, што небом шета,
Звездице мале камо се скрише?
Зар слављив гласак изумро веће,
Зар ружа нема мириса више?
Зар место јасне, звездане ноћи
Са плавим сводом, сад свуда тама
Зар место краса и миља њена,
Зар место свега — сад суза сама?
Капљице кишне шуморе тужно
Кроз густо лишће багрена цветна
И нигде гласка ни од куд више,
И ноћ је тако тужна и сетна.

Драгољуб

*) Звизнути; каже се у Херцеговини кад и када мјесто полудити

ЈЕЛЕНИН МУЖ

РОМАН

НАПИСАО Ђовани Верга

(наставак)

Он је у мислима одгађао тај тренутак ужасног искушења, као болесник, који не обзирући се на опасност да живот не изгуби, преклиње хирурга, да одгоди за сутра дан операцију, коју мора да изврши. Дошао је до убеђења да је боље причекати док служавка не оде. Али на једанпут се поче прибојавати, да се она не помоли на вратима, с котарицом у руци, и да му не рекне: — Сад идем! — Беше га страх, да остане сам са својом женом. Полако изиде из куће, шувајући се поред зида, да га не би спасила пињарица или чизмар. У глави му је лупало, а срце је хтело препући од болова. Беше се упутио оној клупи Виле Реале, да ту седне и да се добро исплаче у свој рубан. Морао је да крије сузе, јер би се свака смејао његовом јаду.

Ко би имао учешћа према њему? Ко би му веровао, да он своју жену љуби сад више но икада и да плаче не што је гневан, већ што зебе у срцу? Пролазио је улице, кроз које је обично ишао с Јеленом, посматрао је још из далека своју мирну кућицу, осветљену сунцем, у којој као да се ништа не беше променило. Презори су били отворени као и обично и кроз њих се смешило сунце. Напоследку се одлучи да иде кући. Беше већ време ручку. Јелена га је морала очекивати! Шта ће јој одговорити, ако га запита шта је узрок, те је задоцнио? Шта ће радити, кад га погледа у очи?

Из кухиње је допирао добар, пријатан мирис. Сто је био постављен. Јелена га је одиста очекивала, представљајући неку књигу и рече му само, да је министра хладна. Чезаре поче халапљиво јести, не дижући очију с тањира, правећи се да је гладан, покушавајући да ручак отегне да би одгодио тренутак, када ће служавка сто спремати и он сам са својом женом остати.

Јелена је била мирна као и обично. Њен муж би се овда онда тргао, кад би чуо њен тихи глас или се случајно ерео с њеним бистрим очима. Осећао је инстинктивно да му је претварање одузимало велики део снаге, лишавао га његовог права и мало по мало га догонило, да се пола судбини. Кад би Јелена знала, да је њено писмо од јутрос у његовим рукама, како да јој каже, за што је толико чекао с том раном у срцу? Како да јој говори о свом гневу и својој љубомори кад их је уђуткао онда кад су морале највећма да бесне?

Служавка распреди сто и узе му тањар испред њега и салвет с колена пре но што је и довршио с вечером. Јелена беше изишла на балкон. Мало после врати се и јави, да долази дона Ана и Камила. Чезаре дубоко уздахну.

Вече је пролазило суморно, у пркос несносном брбљању дона Ану, ведре Камилине мирноће, шкрипања Робертових ципела и апсурдних тврђења дон Либорија, који је у позно доба ноћи дошао по породицу.

Изгледало је као да се нека заједничка, неисказана мисао врти у главама свију, као да неки необјашњиви немир обузима све њих и као да их гони да што дуже остану

заједно. Чезаре је мислио: — Док будемо сами... и желео је да тај тренутак што је могоћно више одгоди. Осећао је како му се крв сваки час леди, чим би разговор престао. Напоследку устаде цела породица и пробави више од четврт сахата у предсобљу док су метнути пешири и док је једно другом рекло лаку ноћ. Служавка изиде да присветли на степеницама. Чезаре мишљаше у себи: — Причекаћу док најпре легне служавка.

Ова се врати са свећом у руци, затвори врата и савива ходаше по собама тамо амо, да спреми што је потребно за ноћ. Кад је напоследку отишла у своју собу, Јелена је већ била у својој постељи. Чезаре очеку још неко време, док није умукнуо сваки шум у кући. Чинило се као да тражи речи, којима ће почети, објаснити узрок зашто је дотле ћутао; све муке, које је од јутрос претрпео, све радости, које су се претвориле у болове, падаху му на ум једна за другом пред вратима те собе, где је Јелена толико пута наслоњала своју смеђу главицу на његова рамена. Он наслони чело на рагастов и плакаше дуго и горко, дрхтећи целим телом и загушујући јецање, да га Јелена не би чула. Она то не сме чути; он пред њом није више могао ни да плаче, није више могао да на њеним коленима да одушке својим јадима. Он беше муж, који више није љубљен, чије су сузе смешне.

Сутра! Морао је да чека до сутра. Сутра ће бити мирнији, те ће моћи да све бистрије оцени. Кад је чекао до сад, могао је да чека и до сутра и да јој покаже, да то не чини у пренагљености, већ после зрелог размишљања. Једна ноћ прође брзо. Али каква ноћ! У тој књијници! с главом подбоченом на руке! Колико мисли, колико успомена, колико визија, колико снова!

Кад би Јелена опазила, да он није легао, па би га потражила! Кад би отворила врата на књијници? Кад би погодила све, па дошла да му каже: — Чуј, ја сам невина! — Или: — Љубим те још, љубила сам те увек. Опрости ми!... Опрости ми!

На прозорима забели зора, али каква бледуњава и суморна зора! Почивао је нов дан! Опет дан као и јучерашњи! с истим јадом, с истом неодлучношћу. Чезаре још није могао да изговори себи ону утешну реч: — Свршено је! све је свршено! Кад ће он моћи рећи, да је све свршено? Никад! никад! Па и онла кад би се одважио да се дочена с Јеленом, и онда не би било свршено. Па и кад би она побегла, па и кад би је најурио из куће, опет не би било свршено. Па чак и онда, кад би му рекла: — Јест, истина је; не љубим те више! — Јер је она живела још; она, од чијег се гласа сав потресао, чији је поглед продирао до дна његове душе; она с богатом, црном косом, белим рукама, дугим трепавицама, с руницама на образима, кад се смеши, с оном руком, која је подрхтавала кад је додиривала његову оно вече, кад га је она погледала оним сјајним очима; она, која га је ухватила за главу обема рукама, па га пољубила, која је шетала с њим испод поморанџи у Розамарино, која је још јуче нагињала с балкона бледо чело и гледала за њим, која је под срцем носила један део њега. — Ах! да је умрла, да ју је синоћ видео последњи пут под мртвачким покровом разбарушене косе, да јој је за увек скрстио руке на грудима, он сам! да ју је могао пољубити у чело, с уверењем, да на том челу није никад било места за друге пољупце, да она није

нигад имала ни једне мисли, која не би била намењена њему!... Сунце је улазило кроз прозор на балкону у белу, чисту собицу. Он је опет видео оне лепе дане, што их је у сиротињи провео, ону зору, што га је затицала у преписивању аката за адвокате, и Јелену која је спавала поред њега не знајући ништа. Он отвори балкон, који је гледао у море што се блистало на сунцу. Неколико путника долажаху од Имаколатела с ручним куферима; неколико кочијаша тераху коње, мали чамци обилазили су полако пристанишни фењер, онамо где се море пенушило сребрнстом и златастом пеном. Свуда је владала тишина и ведрина, које су му стезале срце и мало по мало га привлачиле, заносиле и уљљкивале.

Било је тек шест сахата. Јелена је још спавала; није имала обичај да устаје пре девет. Чезаре осети потребу, да удише мало свежа ваздуха и да се мало прође. Кад се вратио, Јелена је већ била наредила, да јој се доручак донесе у њену собу, јер се није осећала најбоље. Била је бледа, изгледала је уморна, неочешљана и још у собној хаљини. И не чекајући на његово питање, рече му:

— Мало сам слаба, али не мари. Уморна сам, јер сам ових дана мало спавала.... Није ни чудо.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ИЗМЕНАВЕЊЕ

— CORDELIA —

Смркавало се. Господин Делпијано, који већ почињаше осећати терет својих педесет година, дремао је с новинама у руци, седећи на наслоњачи поред камина, заогрнут домаћом хаљином, док се његова кћи и син, Ада и Алберто и снаха Рита забављаху за столом са троје малишана, веселих као зебе, са ружичвим образима и сребрним гласићима.

Најзад устаде Рита и рече окренувши се мужу:

— Алберто, учини ми љубав те припази ове вечери на дечицу. Ако ти се досади позови Маријету, јер имам посла с Адом у другој соби.

Деца кад чуше ове речи, какви беху враголани, чинише се као да се досећају чега се тиче; али не рекоше ништа, већ се припремише да мало пирују и кличу са својим татом, као што је увек бивало, кад мама није ту, да им малчице попридржи узде.

Рита и Ада отидоше у добро загрејан и осветљен салон са зидовима и намештајем покривеним жутиим штофом, где је владао таки перед, да је ове вечери изгледао на какву старудареву продавницу. На све стране кутије и завежљаји нагомилани без реда; а у средини собе, на столу покривену чаршавом белим као снег и сјајним као атлас, уздизало се дрво тако високо, да је допирало до таванице. Ово дрво што је пружало своје гране из једног зеленог бокора, стршило је до сјајних зидова и давало овом неуређеном салону неки фантастичан изглед.

Тајанствена заузимљивост што овлада женама, беше управо намера да спреме божиње дрво, да га украсе свећицама и огледалцима, како би обрадовале троје деце, која беху радост и љубав свију њих,

Рита је живела неку годину у Немачкој; видела је весеље и радост породица око божињег дрвета, па те радости не хте лишити своју децу ни за шта на свету. Хтела га је удесити што боље, то се овим занимала подавно, чинила је своје сопствене издатке, покушавала да погодн жеље своје дечице, и сва је била весела мислећи унапред како ће се радовати.

Чим уђе у салон, даде се са својом рођаком на посао. Удешавано и миловано њиховим ручицама, ово дрво мало помало доби одећу од светлупавог уреса, од испараних лоптица и од златних и сребрних трака.

Рита беше веома весела и блажена развијајући лутке и мислећи на радост што је припрема деци. Изгледала је као девојчица од петнаест година; и док их је привезивала танким вршцама за гране на дрвећу, поче говорити:

— Шта ли ће рећи Адина, кад види лутку обучену у свилу, с црном косом, коју је толико желела? А како ће Пија бити задовољна кад нађе за себе бебицу, у лепој чипкама покривеној колевци! Ево коњића, лађице и војничког одела зи Енрика! Је ли, Ада, да је ова лутка врло красна? Кладила бих се да ћеш и сама уживати да је облачиш; замишљам како те твоја братаница неће оставити на миру, ако не види да се ти по цео дан занимаш око њене лучице; а ти ћеш јој већ чинити по вољи.

Ада међутим одговори испрекидано у слоговима; радиле је живо да украси дрво, но беше веома озбиљна; са времена на време пушташе чо неки уздах, као да има какав терет на срцу, и та је њена туга стајала у необичном контрасту с њеним лепим и свежим лицем од осамнаест година и с њеним живахним пословањем.

По кад и кад би допирали до њих дечји гласови, и Рита прекидаше два-три пута због њихове несташности свој посао, двоумећи се да ли да отиде и види од кога долази та вика.

— Ти можеш ићи, — рече јој Ада; — ја ћу довршити посао око дрвета.

— Али теби самој биће досадно а после заморићеш се кад се будеш морала пети горе.

— Иди, — доладе Ада, — јер докле год им ти не отидеш неће се смирити, а ја нисам ни мало уморна; кад после буду у постељи, доћи ћеш да ми помогнеш у последњим припремама.

Рита не хте да јој се то понавља, и изиде из собе. Ада је међутим живо желела да остане неколико тренутака сама у соби; осећаше на себи неки терет, извесну меланхолију, због које јој падаше тешко, кад мора говорити, одговарати или гледати пред очима ма кога веселог.

Ове вечери имађаше једину потребу да остане на само са својим мислима; и збиља, ралећи и даље свој посао, ум јој отпоче лутати. Мислила је на прошлу годину, на овај исти дан, кад њен бабо беше дошао кући и рекао им:

„Сутра ће доћи један странац да проведе Божић са нама; то је младић један из Берлина кога ми је препоручио један мој пријатељ. Од богате је породице, занима се уметношћу и дошао је у Италију да проучава споменике и да се диви природним лепотама. Беше ми жао гледати га тужна, с мишљу да ће провести дан тако усамљен, сам самцит у хладној соба у гостионици, без и једног пријатељског лица поред себе. Понудио сам му једно место за нашим столом и један кутак крај нашег огњишта.“

Ову вест она не беше примила радо и Рита бејаше е тога зловољна. Туђин кога и не познају, похода баш тога дана посвећена домаћем увесељавању, чинише им се да је дошао да унесе мало хладноће, мрза, у њихово празновање, и ~~али~~ ~~не~~ ~~по~~ ~~гов~~ ~~р~~ ~~аш~~ ~~е~~ ~~с~~ ~~во~~ ~~је~~ ~~не~~ ~~го~~ ~~до~~ ~~ва~~ ~~ње~~ ~~го~~ ~~сп~~ ~~о~~ ~~д~~ ~~и~~ ~~ну~~ ~~Д~~ ~~ел~~ ~~и~~ ~~ј~~ ~~а~~ ~~н~~ ~~о~~ ~~у~~ ~~к~~ ~~о~~ ~~ја~~ ~~је~~ ~~н~~ ~~а~~ ~~ј~~ ~~а~~ ~~д~~ ~~г~~ ~~л~~ ~~а~~ ~~в~~ ~~а~~ ~~к~~ ~~у~~ ~~ћ~~ ~~е~~ ~~и~~ ~~и~~ ~~м~~ ~~а~~ ~~п~~ ~~р~~ ~~а~~ ~~в~~ ~~а~~ ~~п~~ ~~о~~ ~~з~~ ~~в~~ ~~а~~ ~~н~~ ~~о~~ ~~г~~ ~~а~~ ~~х~~ ~~о~~ ~~ћ~~ ~~е~~.

Господин Фридрих Клајн, — тако беше име туђинцу, — није помутио ни најмање радост тога дана: пре ће бити да је био допринео и свој део веселости. Говорио је врло лепо талијански, имао је одлично понашање и нежне осећаје; беше се одмах спријатељио с децом, којој напеклања слаткиша и лоптица, а хтео је да га зову Фриц, јер га то подсећаше на његов далеки дом. Понашао се затим љубазно са свима, хвалио Италију и њене становнике, причао о неким обичајима своје земље у те дане, приповедао оштроумне и допадљиве анегдоте. Одиграо је једну партију шаха с господином Делнијаном, који је страстан играч. У опште умео се понашати тако љубазно, да пре но што се село и завршило било, Алберто га називаше пријатељем; господин Делнијано и Рита беху рекли, да се налају да ће га често још виђати, а деца му се умиљавашу, зовући га по својој дечјем изговору *даги Фриц*.

Зато им је при поласку рекао: „Учинили сте да заборавим, да сам далеко од своје куће.“ —

Ада се опомињала свих ових ствари, као да су се догодиле пре једног дана; затим се сећаше да им је господин Клајн свраћао на обед неколико пута, много је већеро прошло у његову друштву, забележио јој је много ласкавих записа у њен албум, учио ју је да игра шаха, па се једном лао и да га победи. Она најзад нађе, да је она зима прошла врло брзо.

Затим мишљаше на лепе шетње, које су чинили у пролеће и у лето с њим у околна поља; сети се колико пута, док Алберто и Ада беху заостали забављени око деце, готово и не знајући нашла би се за неколико тренутака напред са господином Фридрихом. Шта су говорили тада? Не опомиње се, говорили о свему и ни о чему, трчали преко брдених стрмени и брали цвеће.

Он је вазда брао цвеће поменак, које називаше својим најмилијим цвећем: *не заборави ме*. А и њој се чинило као да никад није волела другог цвећа, до овај смерни плави цветић; и њега је везла на везовима и метала међу лишће у књигама. Сети се затим како су у овим шетњама путовали и лутали умом по азуричним пољанама као њихно омиљено цвеће и били кад и кад тако заборављени од самих себе и од света, и бивало би јој веома неправда кад би их њена рођака, достигавши их трком, скидала са њихових поетских висина у стварност живота.

Али се још више једила, кад примети да се Рита отпоче понашати мало хладније према господину Клајну; кад људи предлагаху позвати га на ручак или правити излет, она увек даваше глас против, наводећи у оправдање, како је деци потребно у слободи играти се и лармати без устезања због људи, који не би били из породице; затим у јесен, кад су били летњиковцу и позвали све пријатеље, господин се Фридрих није дао видети, и не виђаше га ни пошто се беху вратили у град. То јој причињаваше неискану муку, не умеде себи објаснити ову промену а не усеђиваше се да унута.

С рођаком је била вазда у слези и волела ју је као сестру, љубљаше децу а особито Адину која јој беше кумче, и сматраше је као своју кћер; али не мога опростити Рити овај њен поступак према Фридриху, не мога а да не мисли често: „Она је себична, разуме се, има мужа и децицу, па не маји за друге забаве; али за баба беше ~~м~~ ~~о~~ ~~л~~ ~~и~~ ~~к~~ ~~а~~ ~~у~~ ~~т~~ ~~е~~ ~~х~~ ~~а~~ одиграти коју партију с господином Клајном; па и за мене беше мало разноликости у моме тако монотону, тако тешку, свакидашњем животу.“ — Кад би мислила о овоме, ожалостила би се, а сузе би јој наваљивале на очи. —

И баш овога дана у очи Божића помишљаше на то више него што је хтела; мислила је да се расеје послујући и до сада је само облачила лутке, приправљала кутије са посланицама и извезла поменке: *не заборави ме*. Оде затим у постељу и не еклови очију целе ноћи. Сутрадан не могаху је развеселити ни љубазности њене братанице, која је запиткиваше да ли зна шта јој је донео мали Бога оне вечери. Па јој рече да већ зна ко им је дао поклоне: да то беху дедо, тата, мама и њена тетица, јер је већ видела дрво кроз кључаницу на вратима, али да то никако није казала својој браћи; — а све јој ово говораше с умиљаванјем обасипљући је небројеним пољупцима.

Али Ада ма колико да је хтела да изгледа весела овог дана није то могла постићи; и, кад не би наљутила баба, остала би била цео дан затворена у својој соби.

Деца свакутаху, причаху једно другом на уво — та и она имају неких својих тајни! Рита иђаше тамо-амо са тајанственим изразом. Господин Делнијано и Алберто говорашу лагано ниским гласом, тако да у сред свију њих остаде она скоро усамљена, и може се рећи да је провела овај дан гледајући на поље кроз окна и посматрајући вранце како скакућу по снегу што је покривао кровове кућа.

Кад би у вече, запита снаху, хоће ли јој помоћи да запали свећице на дрвету.

— Не, остани ти, ја ћу отићи; припази кад-кад на децу и спреми се да будеш весела за тренутак кад будемо сви улазили у жути салончић.

И доиста после по сата врати се водећи да је све у реду. У то се вратише и господин Делнијано и Алберто; врата се отворише и блесак од свећа суну из салончета, претвореног данас у храм весела.

Малишани отрчаше напред пљескајући својим ручицама и узвикујући од чуда, кад видеше њима намењене ствари, које су толико желели, привезане за гране овога чаробног дрвета. А није ту било дарова само за децу, већ и за сва лица у породици.

И Ада, усред веселости што ју је окружавала, заборава за један тренутак на своје јаде, и приближи се углу стола, где беше написано њено име над једном хриом дивних ствари. Оно што јој паде у очи, беше кутија од плаве кадиве, на којој стајаху златна почетна слова њена имена. Отвори је грозничавим покретом и нађе унутра прстен са украсом облика *myosotis*-а плаве боје, сав украшен бриљантима, и једну забеленку на којој беше написано *Фриц својој заручници*. Њено лице мењаше боју два-три пута док је отварала кутију, а сад остављајући је на место рече:

— Не могу да верујем: неко се хтео шалити са мном; али је то рђава шала и пада ми тешко. — И бризну у плач.

— Ти мислиш да би се ко хтео шалти с овим стварима, — рече јој господин Делпијано. — Но умири се, то је Рита учинила: било би сувише дугачко да ти све испричам. Видиш, она је умела прочитати у твојем и у Фрицову срцу, али то није било доста. Требало је да и његови родитељи буду задовољни, и она се живо заузимаше за твоју срећу. Преко својих родитеља у Немачкој могао је добити пристанак породице Клајн да те приме за своју кћер. Сад се очекује само још твој одговор.

— Али Фриц? — запита Ада, назвавши га први пут именом, које му је већ хиљаду пута давала у својем срцу.

— Докле ствар не буде извесна, не пристоји се да долази у кућу. Сад само очекује твој знак, па да се појави. Чим пристанеш примити претен, запалићемо свеће у великој сали, и то ће бити знак да може доћи у нашу средину.

— Не, да ме не види овако узбуђену! чекајте док се умприм. — рече Ада, док јој је срце куцало тако јако, као да би хтело искочити, и поче брисати сузе. Затим се обрте снаси, и паде јој на груди: Рита моја драга, хвала ти, рече јој, — како си добра! А ја сам међутим мислила — била сам неправедна, опрости ми! И ти, Алберто, сви сте тако добри према мени... ја то не заслужујем... — И, грлећи и љубећи децу, која јој се беху приближила, додаде: — Сад осећам како ће ми бити тешко да вас оставим.

Међутим Рита, која беше узела из кутијце скупоцени прстен, држала га је пред рођакиним очима да блешти и сија, док јој је ова захваљивала осмехом, и посматрала оне цветиће који су јој казивали тако много, — одскочи кад чу иза себе један познат глас:

— *Дакле моја за навек!*

Она не имаде снаге да одговори, за њу одговори узмучила ручица њена, коју држаше у рукама Фрицовим.

А како је он могао дознати њену одлуку?

Била је то Адина, која је све схватила. Не говорећи ником ништа, искраде се из салончића и отиде да нареди послуги, да припали свеће у великом салону, и тиме учини да дође Фриц, који је познавао тајну, којом учини да увек буде весела њена добра теткица.

Свет. А. Поповић.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Из позоришног света. Један фељетониста, приказујући ћерчицу знамените глумице Режан, пише ово: Многи глумци које на позорници виђамо, може бити већина њих су позоришна деца. Постоји једна стара изрека: ко подере пар обуће на позорници, остаје глумац за све време свога живота баш да га судбина одгурне и на друго поље рада. Позоришна деца одрастају иза кулиса и већином припадну сасвим позорници. Зашто да се старају за други положај у друштву кад су већ ту? У пуном смислу речи та деца олако изуче глуму. Све што виде и чују врти се око позоришта, о њему само и мисле. А има и дејких улога, па брзо остваре своју замисао. Дејке улоге су често пута врло важне, нису увек мале, па скопчане су и са тешкоћама. Друга деца, која нису на позорници као код своје

куће, која не знају како се даје нагласак, како се на позорници иде и стоји, неби могла улогу савладати; али позоришна деца играју је изврсно, а по неко пожаље и одобравање публике и зарана стече гласа. Ту децу ретко одвајају од позоришта, она одрастају и остају у њему и доцније играју улоге својих очева и матера; али ретко би вају велики уметници. За чудо да се деца, која су из малена удисала позоришни ваздух, која су имала прилике да изблиза посматрају вештину играња, — не одликују бог зна каквом вештином у игрању кад одрасту! Од куд долази то? Ја мислим да је узрок тој појави у томе, што су глумци те врсте још у детињству навикнути да сматрају глуму као *занат*; а за то, што су томе занату вични још из детињства, они мисле да су тиме постали и вештаци па се у правој вештини играња никако и не усавршавају. Они сматрају за излишно да се дају учити од знаменитих учитеља, будући увек будаластог веровања: да већ знају све оно чему би их учитељ могао научити. Има и изузетака, као што је Клерон, незаборављена звезда француског позоришног неба, коју је мати и родила на позорници, и Амелија Шенхен, украс дворског позоришта у Бечу, која је ступила на позорницу већ у четвртој години своје младости. Има дакле и позоришне деце која су постала великанима; али већина је „средње каквоће“, што значи да нису добри глумци. То је правило.

*

Стара ирчка. — После погона, кад се лађа Нојева зауставила на брду Арарату, изиђе праотац Ноје из лађе, па погледавши око себе различено море повика:

— О, Господе! Ову водурину, где се толика сваковрсна животиња подавила, ја не могу пити јер је погана!

На једанпут се обрте пред њим анђео и посади нову лозу па је поче заливати најпре крвљу *јагњетом*, онда лавовском, па најзад свињском.

— Шта радиш то? унига га Ноје чудећи се.

Анђео му одговори:

— Сок ове биљке има три својства и то својства ових животиња: ако напијеш једну чашу, бићеш умиљат као *јагње*; ако напијеш две, бићеш *снажан* и одважан као *лав*, а напијеш *три* и више, бићеш као и свиња, ваљаћеш се по блату.

*

Поглед. — Поглед је неми говор љубави, т. ј. језик срца. Пошто жене не могу лако да забздају свој језик, онда оне говоре овим другим језиком и онда, када срце не могу да обуздају.

*

Слепци. — Један заједњивац *прође* поред двојице просјака — слепаца, па им рече: „Ево вам!“ али им ништа не даде. После два минута ухватила су оба слепаца, један другог, за кике, мислећи, да један од другог крије добивену милостињу.

*

Срце и муња. — „Ја се веома плашим од муње!“ рећи ће једна лепа дама. — „Није никакво чудо“, одговори јој један одбијени љубавник, „ваше је срце од челика“.

*

Добро пиво. — „Но, зар то није врло добро пиво, запита кафеџија свога госта, који је поручио флашу пива. — „О да“, одговори овај, „вода би била довољно јака, када би у њој било повише пива.“

*

Кореспонденција. — Један сељачић отиде у варош на обућарски занат. Кад је полазио, мати му је рекла, да јој чешће шаље писма. Једном виде он код једног чиновника повише писама, па му рече: „Драги господине, мати ми је казала, да јој е времена на време шаљем писма; хоћете ли бити тако добри, те да ми поклоните једно писмо, које вам више није потребно.“

ПОШАЛИЦЕ

Прави Брат. Један је младић научио са свим природно да подражава магарца. Једном је његова сестра била у гостима, па бап кад су били при ручку, уђе у авлију један прави магарац и поче давати од себе гласа. На то ће рећи сестра тога младића: „Ха, ето иде и мој брат!“

*

Кинеско позориште. — Кинеским глумцима иде много боље, него ли европејским. Познато је, да у Кини посетиоци позоришта једу у самом позоришту. Кад им се допадне ова или она сцена, они, као знак допадања, место пљескања, шаљу на бину пуне чиније. Глумци једу, захвале се и играју поново.

*

Добар одговор. Један министар нападе једном љутито свога секретара:

— Како то — рече му — да ви ваше ствари уређујете па вам све иде да боље бити не може; а државне што их ви сређујете, све зло и наопако?

— Па ето како — рече секретар. Моје приватне ствари сређујем ја по својој памети а државне по вашим заповестима.

*

Бог зна. — Сретну се једног јутра писар и практикант. Овај други имађаше на леђима нов капут.

— Браво! — рече писар. Кад си правио тај капут?

— Нисам га ја правио него мајстор — одговори практикант.

— Али ти си га платио.

— Ни то није истина.

— Али ћеш га платити.

— Сам Бог зна јели и то истина!

*

Угеха. Један сиромашак опио се толико да већ нићи није могао, него се скљуси на сред улице. Прођоше неки поред њега па осетивши онај силни задах ракије, повикаше:

— Пхи! ала се овај опио!

— Па шта ћете више! — рече пијани. — Ја јесам до душе сиромашак човек, али да сам милионар, опет не би могао пијанији бити!

*

Не зна човек. Сретну се дужник и поверилац и овај последњи рече:

— Па Никола брате, већ је прошло две године како сам ти дао оних 100 динара. Кад ћеш ми вратити?

— Којешта! — љутну се Никола. Шта знам ја; зар сам ја пророк?

*

Смешан оглас. — Сматрам за дужност, да јавно овим путем изјавим своју благодарност ономе грубијану, који ми је у недељу, без икаква разлога и узрока опалио шамар.

ИСПРАВКА

У прошлом броју „Звезде“ у некрологу пок. Миловану Т. Јанковићу седми ред у првом ступцу треба да гласи овако:

мушка част, истински либералан, *духом богат и креиак*, а шести ред у другом ступцу:

пок. чика — Милован бавио се и Српском Књигом.

РЕПЕРТОАР

НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Недеља, 17. октобра. Дневна представа: *Роберт ђаво* драматисана легенда у пет чинова, са певањем, написао Карло Холтај, превео с немачког Ђура Бошковић. Музика од Јенка. — Вечерња представа: *Птичар*, оперета у три чина, од М. Веста и Л. Хелда. Музика од Карла Целера.

Уторник, 19. октобра: *Ало! Ало!*, комедија у једном чину, написао Пјер Валдањ, превод с француског. (*Први акт*). — *Јованчини сватови*, шаљива опера у једном чину, написали Мишел Каре и Жил Барбије, превео с француског Никола Ј. Мариновић. Музика од Виктора Маса.

Четвртак, 21. октобра: *Егмонт*, трагедија у пет чинова, од Гете-а, превео Мих. Р. Поповић. Музика од Бетовена.

Субота, 23. октобра: *Гаврани*, комедија у четири чина, написао Анри Бек, превео с француског Јов. М. Ј. (*Први акт*).

Недеља, 24. октобра: Дневна представа *Агнеша*, позоришна игра у три чина, с певањем, написао Шандор Лукачи, превод с мадарског. Музика од Ерка. — Вечерња представа: *Гаврани*.